

ORMANSIZLAŞMANIN ÖNLENMESİ TÜZÜĞÜ BİLGİ NOTU¹

Malumları olduğu üzere, Avrupa Birliği tarafından Yeşil Mutabakat kapsamında iklim değişikliği ile bütüncül bir yaklaşım ile mücadele edilmesi amacıyla hemen hemen her alanda mevzuat düzenlemeleri gerçekleştirilmektedir. Bu çerçevede, ormansızlaşmaya (*deforestation*) ve orman bozulumundan (*forest degradation*) en çok sorumlu olan sektörlerde AB pazarına giriş koşullarını belirleyen 2023/1115 Sayılı Ormansızlaşmanın Önlenmesi Tüzüğü- EUDR 9 Haziran 2023 tarihli AB Resmî Gazetesinde yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Mevzuatın uygulanma sürecine dair olası güçlükler dikkate alınarak 30 Aralık 2024 olarak belirlenmiş olan uygulama takviminin 12 ay ertelenmesine ve uygulama sürecinin 30 Aralık 2025 itibarıyla başlamasına karar verilmiştir.

Mevzuat Kapsamı

Mevzuatın EK I'inde yer alan *soya, sığır eti, palm yağı, ahşap/ağaç ürünleri, kakao, kauçuk, kahve* ve bunlardan elde edilen belirli ürünleri üretimde girdi olarak kullanan *çikolata, mobilya, lastik, deri* gibi ürünlerin AB pazarına girişi (üretim ve ithalat) veya AB'den ihraç edilmesi aşamasında ormansızlaşmaya ve orman bozulumuna (ağaç ürünleri için geçerli) yol açmadığına ve insan ve işçi hakları, yolsuzlukla mücadele gibi ulusal mevzuat hükümlerine uygun üretildiğine yönelik özen yükümlülüğü beyanı zorunlu hale getirilmiştir.

Komisyon tarafından iki yılda bir yapılacak gözden geçirme sonucunda ürün ve mevzuat kapsamı genişleyebilecektir.

Sadece ilgili mevzuatın I nolu Ekinde yer verilen GTIP'lere sahip ürünler için özen yükümlülüğü bulunmakta olup, söz konusu ürünleri girdi olarak kullanarak, EK I'de yer almayan bir ürün üretilmesi halinde özen yükümlülüğü doğmamaktadır².

Öte yandan, I Nolu ekte yer alan ancak mevzuat kapsamı ana ürünlerden üretilmeyen ürünler (örn. ahşap olmayan mobilyalar) mevzuat kapsamı dışında yer almakta olup, böylesi bir duruma tabi olabilecek ürünler Ek I'de HS kodunun önüne konulan "ex" işareti ile gösterilmiştir.

AB'ye doğrudan ihraç edilmeyen ancak taşıma amaçlı kullanılan 4415 ahşap paletler gibi ürünler için de özen yükümlülüğü bulunmamaktadır.

Ek I'de yer alan ürünlerin **%100 tüketim sonrası üründen (post consumer goods) geri dönüştürülmüş hammadde** kullanılarak üretilmesi halinde özen yükümlülüğü doğmamaktadır. Öte yandan, ürün üretiminde belirli bir miktarda birincil hammadde kullanılması durumunda söz konusu birincil hammadde için özen yükümlülüğü ortaya çıkacaktır. Bu çerçevede, çoğunluğu geri dönüştürülmüş materyal olsa bile kağıdı güçlendirmek için düşük miktarda kullanılan birincil selüloz veya üretim artığından geri dönüştürülmüş hammadde özen yükümlülüğüne tabi olacaktır.

¹ Mevzuata ilişkin bilgiler mevzuat metni ve sıkça sorulan sorular belgesinden derlenmiş olup, referans niteliği taşımamaktadır.

² Araba lastikleri mevzuat kapsamında olmasına rağmen, motorlu taşıtlar EK I uyarınca mevzuat kapsamında özen yükümlülüğüne tabi değildir. Öte yandan, otomotiv markalarının şirket sürdürülebilirlik politikası gereği özen yükümlülüğüne uygun lastik kullanma talebi olabileceği değerlendirilmektedir.

Mevzuat Uygulama Takvimi

Mevzuat 9 Haziran 2023 tarihli AB Resmî Gazetesinde yayımlanmış ve 29 Haziran 2023 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Bu çerçevede, özen yükümlülüğü uygulaması için bir geçiş süresi tanınmış olup, operatör ve KOBİ olmayan tacirler için **30 Aralık 2025 tarihinden** itibaren, mikro ve küçük işletmeler için ise **30 Haziran 2026 tarihinden** itibaren AB pazarına arz edilen mevzuat kapsamı ürünler için özen yükümlülüğü doğmaktadır.

Ahşap ürünlerinin tabi olduğu yasadışı ağaç kesimine karşı özen yükümlülüğü hükümleri içeren 995/2010 sayılı Kereste Tüzüğü yürürlükten kaldırılmaktadır. Bu çerçevede, Kereste Tüzüğüne tabi olan ahşap ürünler³ için mevzuatın yürürlük tarihi olan **29 Haziran 2023 tarihinden önce üretilen** ve 30 Aralık 2024 tarihinden sonra AB pazarına arz edilen ürünler için Kereste Tüzüğü **31 Aralık 2027 tarihine kadar** geçerli olmaya devam edecektir.

29 Haziran 2023 tarihinden sonra üretilen ürünler için EUDR geçerlilik tarihi 30 Aralık 2025 olurken, 29 Haziran 2023 tarihinden önce üretilen ürünler için geçiş süreci 31 Aralık 2027 tarihinde sona erecek, söz konusu tarihten AB pazarına arz edilen ahşap ürünleri için Ormansızlaşma Tüzüğü hükümleri geçerli olacaktır.

Madde 37- Ahşap Ürünleri Uygulama Takvimi

Üretim tarihi	AB Pazarına Arz Tarihi	Yükümlülük
29 Haziran 2023 öncesi	30 Aralık 2025-31 Aralık 2027	995/2010 Kereste Tüzüğü
29 Haziran 2023 öncesi	31 Aralık 2027 sonrası	2023/1115 EUDR
29 Haziran 2023 sonrası	30 Aralık 2025 sonrası	2023/1115 EUDR

Ahşap ürünleri haricinde kalan ürünler için 30 Aralık 2024 tarihine kadar sürecek olan geçiş döneminde AB pazarına arz edilen (4001-kauçuk) girdiden üretilen nihai ürünlerin (4011-lastik) 30 Aralık 2024 tarihinden sonra AB pazarına arz edilmesi halinde, özen yükümlülüğü beyanında söz konusu girdilerin geçiş döneminde AB pazarına arz edildiğine ilişkin doğrulanabilir belgelerin sunulması gerekecektir. Bu çerçevede, lastik üretiminde kullanılan kauçuk için özen yükümlülüğü beyanında coğrafi konum, üretim yeri gibi bilgiler aranmayacaktır. Dolayısıyla, lastiğin üretim tarihi değil kauçuğun temin tarihi esas alınarak özen yükümlülüğünün kapsamı belirlenecektir.

Ahşap Harici Ürünler Takvim/Uygulama

Girdinin temin tarihi	AB Pazarına Arz Tarihi	Yükümlülük
30 Aralık 2024 öncesi	30 Aralık 2025 öncesi	EUDR yükümlülüğü yok
30 Aralık 2024 öncesi	30 Aralık 2025 sonrası	EUDR yükümlülüğü var ama ürünlerin girdilerinin geçiş döneminde temin edildiğinin gösterilmesi gerekiyor
30 Aralık 2024 sonrası	30 Aralık 2024 sonrası	EUDR yükümlülüğü- ürün lokasyon ve üretim yeri bilgileri vs

³ 4401,4403,4406,4407,4408,4409,4409,4410,4411,4412,4413 00 00, 4414 00, 4415, 4416 00 00, 4418, 47,48, 9403 30, 9403 40, 9403 50 00, 9403 60, 9403 90 30, 9406 00 20

Çikolata (1806) için özen yükümlülüğü

Girdinin temin tarihi	AB Pazarına Arz Tarihi	Yükümlülük
1804 kakao yağı 30 Aralık 2025 öncesi	1806 çikolata 30 Aralık 2025 sonrası	EUDR Özen Yükümlülüğü Beyanı -1804 için girdinin geçiş döneminde temin edildiğine ilişkin bilgi ve belgeler -1805 için mevzuat kapsamı özen yükümlülüğü gereklilikleri, üretim yeri, koordinatları vs...
1805 kakao tozu 30 Aralık 2025 sonrası		

Özen Yükümlülüğü kime aittir?

Mevzuata göre özen yükümlülüğü beyanı, ürünü AB pazarına doğrudan arz eden (ithalat dahil) veya AB'den ihracatını gerçekleştiren **operatör** veya **KOBİ olmayan tacirlere** aittir.

Tacir mevzuat kapsamı ürünleri AB pazarına arz eden perakende satış mağazaları ve süpermarketleri kapsamaktadır.

KOBİ ölçeğindeki tacirler için ise özen yükümlülüğü beyanı yükümlülüğü bulunmamakla beraber, AB pazarına arz edilen mevzuat kapsamı ürünlerin hangi tedarikçiden temin edildiği ve hangi operatör veya tacir için tedarik edildiğine ilişkin tüm bilgilerin gerekli durumda yetkili otoritelere sunulmak üzere toplanması ve 5 yıl süreyle saklanması gerekmektedir.

Bu çerçevede, ülkemiz ihracatçıları tarafından özen yükümlülüğü beyanı verilmeyecek olup, ihraç edilen ürünü AB pazarına arz eden ithalatçıya/operatöre özen yükümlülüğü beyanına esas teşkil edecek bilgilerin verilmesi gerekecektir. Örn: AB'ye yapılacak lastik ihracatında lastik içeriğinde bulunan kauçuğun nereden temin edildiği, üretim yeri, koordinatları, yerel mevzuata uygun olduğuna ilişkin doğrulanabilir tüm bilgi ve belgelerin temin edilmesi gerekecektir.

Özen Yükümlülüğü Kapsamı

Mevzuatın 3. Maddesine göre 30 Aralık 2025 tarihinden itibaren AB pazarına arz edilecek veya AB'den ihraç edilecek mevzuat kapsamı ürünlerin;

- Ormansızlaşmaya sebep olmaması,
- İlgili ülkenin ulusal mevzuatına uygun üretilmiş olması,
- Beraberinde özen yükümlülüğü beyanı taşıması gerekmektedir.

Ormansızlaşma (deforestation-free) tanımına göre, mevzuat kapsamı ürünlerin 31 Aralık 2020 tarihinden itibaren ormansızlaşmaya sebep olmayacak şekilde üretilmiş olması gerekmektedir. Orman ürünleri açısından ilgili ürünün AB pazarına arzında 31 Aralık 2020 tarihinden itibaren ormansızlaşmaya ve orman bozulumuna (forest degradation) yol açmayacak şekilde üretilmesi beklenmektedir.

Orman bozulumu (forest degradation) ise bakir ormanların veya doğal olarak rejenere olan ormanların plantasyon veya diğer ağaçlık alanlara dönüştürülmesi; bakir ormanların plantasyon ormanlarına dönüştürülmesi gibi orman yapısında oluşan yapısal değişiklik olarak tanımlanmaktadır.

Ulusal mevzuata uygunluk ilgili ürünün üretildiği ülkede aşağıdaki alanlarda geçerli mevzuata uyumu kastetmektedir;

- Arazi kullanım hakkı,
- Çevre korunması,
- Orman yönetimi, orman hasatı kapsamında biyoçeşitliliğin korunması gibi kurallar,
- Üçüncü taraf hakları,
- İşçi hakları,
- Uluslararası hukuk ile korunan insan hakları,
- Yerli halk hakları,
- Vergi, yolsuzlukla mücadele ve gümrük mevzuatı

Özen Yükümlülüğü Süreçleri

AB pazarına ürün arz edecek olan operatör tarafından özen yükümlülüğü beyanı temin edilmeden önce üç temel aşamanın yerine getirilmesi gerekmektedir.

- 1. Bilgilendirme gereklilikleri (Madde 9):** Operatör tarafından özen yükümlülüğü beyanına esas teşkil edecek aşağıdaki bilgiler temin edilir ve gerektiğinde yetkili otoritelere sunmak üzere beş yıl süreyle saklanır.
 - Ürün tanımı, ahşap ürünleri açısından ağacın genel ve bilimsel ismi, ürün içeriğinde yer alan tüm mevzuat kapsamı ürünlerin listesi,
 - Ürün miktarı (kg),
 - Üretim yeri,
 - Ürün üretiminde kullanılan tüm mevzuat kapsamı ürünlerin üretim koordinatları, üretim tarihi, sığır ve sığır içeren ürünler açısından hayvanın bulunduğu tüm işletmelerin koordinatları, (Farklı girdiler kullanılarak üretilen ürünler açısından herhangi bir girdide ormansızlaşmaya/orman bozulumu tespit edilmesi halinde ürün mevzuata aykırı kabul edilmektedir.)
 - Mevzuat kapsamı ürünlerin temin edildiği tedarikçi isim ve iletişim bilgileri,
 - Mevzuat kapsamı ürünleri temin eden kişi/işletmenin isim ve iletişim bilgileri,
 - Mevzuat kapsamı ürünlerin ormansızlaşmaya yol açmadığına ilişkin doğrulanabilir yeterli veri,
 - Mevzuat kapsamı ürünlerin ilgili ülke mevzuatına uygun üretildiğine ilişkin doğrulanabilir yeterli veri,
- 2. Risk Analizi (Madde 10):** Operatör tarafından temin edilen bilgiler analiz edilerek ürünlerin ormansızlaşmaya/orman bozulumuna yol açmadığı, ilgili ülke mevzuatına uygun üretildiğine yönelik bir risk analizi süreci yürütülecektir. Operatör tarafından söz konusu riskler yıllık olarak gözden geçirilecek ve yetkili otoritelere gerek duyulması halinde tüm bilgi ve belgeler sağlanacaktır. Anılan risk analizi sürecinde aşağıdaki hususlar dikkate alınacaktır.
 - İlgili ülkenin risk sınıflandırması (mevzuat kapsamında AB tarafından ülkelerin ormansızlaşmaya ilişkin risk kategorileri- düşük, standart, yüksek- belirlenecektir.)
 - Ülkedeki orman varlığı,
 - Ülkedeki yerli halk varlığı ve yerli halk ile işbirliği ve istişare düzeyi,
 - Yerli halkın ilgili ürünün üretildiği arazi kullanım hakkına yönelik doğrulanabilir ve tarafsız bilgiye dayanan makul iddiaları,
 - Ormansızlaşma ve orman bozulumunun yaygınlık düzeyi,
 - Sunulan bilgilerin kaynağı, güvenilirliği, diğer bilgi ve belgeler ile bağlantı düzeyi,

- Yolsuzluk, bilgi ve belgede sahtecilik, hukuki yaptırım eksikliği, uluslararası insan haklarına aykırılık, silahlı çatışma veya Birleşmiş Milletler tarafından uygulanan yaptırımların varlığı,
- Başta ilgili ürünlerin işleme süreci olmak üzere, tedarik zincirinin karmaşıklığı, ilgili ürüne dair tüm girdilerin coğrafi koordinatlarının temin edilmesinde yaşanan zorluklar,
- Tüzük hükümlerinin etkisiz kılınması, mevzuata uygun olmayan girdiler ile karışma riski,
- Komisyon tarafında tesis edilen uzman grubunun mevzuatın uygulanmasına ilişkin toplantı sonuçları,
- Uyumsuzluğa ilişkin dikkate değer şüpheler, tedarik zincirinde mevzuatı ihlal eden operatör ve tacirlerin varlığı,
- İlgili ürünlerin mevzuata uygun olmadığına ilişkin herhangi bir riskin varlığı,
- Sertifikasyon veya üçüncü taraf doğrulayıcıları tarafından sağlanan mevzuata uygunluğu gösteren tamamlayıcı bilgilerin varlığı, 2018/2001 sayılı Yenilebilir Enerji Direktifi Madde 30(5) uyarınca tanınan gönüllü planın varlığı, (*voluntary scheme*-biyoyakıt, biyoyakıt, yenilebilir hidrojen gibi yenilebilir enerji kaynaklarının üretimine ilişkin temel metodolojileri belirler. Mevzuatın biyoyakıtı içerecek şekilde genişletilmesi durumunda geçerli olacaktır)
- 2173/2015 sayılı Tüzük kapsamında FLEGT lisansına sahip ahşap ürünlerinin ilgili ülke mevzuatına uygun üretildiği teyit edilir.

3. Olası Risklerin Asgariye İndirilmesi: Risk analizi sürecinde hiç risk tespit edilmemesi veya azımsanacak düzeyde riskin varlığı halinde ürünler AB pazarına arz edilebilirken, olası bir riskin varlığı halinde operatör tarafından söz konusu risklerin asgariye indirilmesine yönelik bazı tedbirler alınacaktır. Bu çerçevede, operatör tarafından,

- İlave bilgi, veri ya da belge talep edilmesi,
- Bağımsız anket veya denetim gerçekleştirilmesi,
- Madde 9 kapsamında talep edilen bilgilere ilişkin tedbirler alınması gibi adımlar atılabilecektir.

Başta küçük üreticiler olmak üzere operatörün tedarikçilerinin mevzuat hükümlerine uyum sağlaması için kapasite oluşturmaya yönelik destekleyici adımlar ile yatırımlar da olası risklerin asgariye indirilmesine yönelik olarak atılabilecek adımlar arasında yer almaktadır.

Operatörlerin olası risklerin giderilmesi veya yönetilmesine yönelik bir politikası olması beklenmektedir. Bu çerçevede, model risk yönetimi pratikleri, raporlama, kayıt tutma ve KOBİ olmayan operatörlerin mevzuata uyumunu kontrol etmeye yönelik bir yetkili tayin etmesi gibi adımların yanı sıra, KOBİ olmayan operatörlerin iç politika, kontrol ve süreçlerini denetlemek üzere bağımsız bir denetçi tayin etmesi gibi politikalar benimsenebilecektir.

Olası risklerin asgariye indirilmesine ilişkin olarak yıllık gözden geçirme süreci yürütülecek, talep edilmesi halinde yetkili otoritelere gerekli bilgiler sunulacaktır.

Ülkemiz ihracatçıları açısından özen yükümlülüğü beyanı yükümlülüğü bulunmamakta olup, özen yükümlülüğü beyanı açısından yukarıda bahse konu süreçlerin mevzuat kapsamı ürünleri AB pazarına arz edecek/AB'den ihraç eden operatör ve KOBİ olmayan tacir tarafından yürütülmesi gerekmektedir. Ancak başta yukarıda bahse konu bilgilendirme gerekliliklerinde listelenen hususlar olmak üzere ilgili operatör/tacir tarafından ülkemiz ihracatçısından tüm ilgili bilgi ve belgeler talep edilecek, söz konusu bilgi ve belgeleri sağlayamayan ihracatçılarımızın tedarik zincirinden çıkarılması riski söz konusu olabilecektir.

Özen Yükümlülüğü Beyanında Aranacak Bilgiler

Ürünü AB pazarına arz edecek olan operatör- ülkemiz ihracatı açısından ithalatçı- tarafından verilecek özen yükümlülüğü beyanında yer alacak bilgilerin ihracatçılarımız tarafından sağlanması gerekecektir. Bu itibarla özen yükümlülüğü beyanında yer verilecek bilgilere ilgili mevzuatın II nolu ekinde yer verilmekte olup, aşağıda sıralanmaktadır.

- Operatör'ün ismi, adresi, EORI numarası,
- Ürünün HS kodu, ürün açıklaması, AB pazarına arz edilecek/AB'den ihraç edilecek ürün miktarı,
- Üretim yeri, üretim coğrafi koordinatları, sığır ve sığır içeren ürünler açısından sığırın yetiştirildiği tüm işletmeler dair koordinatlar,
- Daha önceden özen yükümlülüğü beyanı verildiyse, söz konusu beyanın referans numarası (örn AB'ye kauçuk ithalatında verilen özen yükümlülüğü beyanı referans numarasına, söz konusu kauçuktan üretilen lastik için verilecek özen yükümlülüğü beyanında referans verilebilecektir.)
- 2023/1115 sayılı Tüzük uyarınca özen yükümlülüğünün yerine getirildiği ve hiç veya azımsanacak düzeyde risk tespit edildiği operatör tarafından teyit edilir.

İzleme ve Raporlama

Özen yükümlülüğü kapsamında temin edilen bilgilerin, risk analizi ve olası risklerin asgariye indirilmesine ilişkin süreçlere ilişkin özet bilgilerin KOBİ olmayan operatörler tarafından kamu tarafından erişilebilecek nitelikte yıllık olarak raporlanması, söz konusu bilgilerin ihtiyaç halinde yetkili otoritelere sunulmak üzere beş yıl süreyle saklanması gerekmektedir.

Ürünün Coğrafi Koordinatlarının Belirlenmesi

Özen yükümlülüğü beyanına tabi ürünün üretim yerine ilişkin coğrafi koordinatının tespit edilmesi ürünün ormansızlaşmaya yol açmadığının ispatlanması açısından kritik öneme sahiptir. Söz konusu üründe birden fazla coğrafi bölgeden temin edilmiş girdi varsa tamamının bilgilerinin temin edilmesi zorunluluk arz etmektedir. Aksi halde özen yükümlülüğü yerine getirilmemiş sayılmakta ve ürün AB pazarına arz edilememektedir. Bu itibarla, ilgili operatör/tacir tarafından AB pazarına arz edilecek ürüne ilişkin tüm coğrafi koordinat bilgilerinin bilgi sistemine girilmesi gerekmektedir. Aksi durumda, gümrük beyannamesinde aranacak olan özen yükümlülüğü beyanı referans numarası oluşmamaktadır.

Bu açıdan ülkemiz ihracatçıları açısından gerek yurtiçinden temin edilen gerekse ithal edilen mevzuat kapsamı girdilerin coğrafi koordinatlarının doğru bir şekilde tespit edilmesi büyük önem arz etmedir. Bu çerçevede kullanılabilecek yöntemler:

- Ürünü coğrafi konum ile ilişkilendirilen sertifikasyon programları,
- Uydu görüntüleri, havadan fotoğraflar, konum ve zamanla ilişkilendirilen arazi fotoğrafları,
- Mobil telefonlar aracılığıyla kullanılabilen uygulamalar,
- Küresel Navigasyon Uydu Sistemi cihazları (*Global Navigation Satellite System - GNSS*)
- Yaygın olarak kullanılan Coğrafi Bilgi Sistemleri- *Geographic Information Systems (GIS)*

Ülke Risk Düzeyi Tespiti (Madde 29)

Mevzuat ile üçüncü ülkelere ve AB ülkelerine ormansızlaşma ve orman tahribatı ile alakalı bir risk düzeyi (düşük, standart veya yüksek) tanımlanması öngörülmekte olup, söz konusu değerlendirme süreci devam etmektedir. Anılan risk düzeylerinin uygulama mevzuatı (*implementing act*) olarak yayımlanması ve düzenli olarak gözden geçirilmesi öngörülmektedir.

Bu çerçevede, yüksek riskli olan veya yüksek riskli olma durumunda olan ülkeler ile Komisyon arasında bir diyalog mekanizması başlatılarak mevcut risklerin azaltılmasına yönelik atılabilecek adımlar istişare edilecektir. Komisyon tarafından ayrıca yapılacak çalışma sonucunda belirlenecek olan risk düzeyi resmi olarak ilgili ülkeye bildirilecek, varsa söz konusu risklerin giderilmesine yönelik bilgi ve belgeler talep edilecektir.

Risk düzeyinin belirlenmesi sürecinde aşağıdaki hususların dikkate alınması öngörülmektedir.

- Ülkenin ormansızlaşma ve orman bozulumu oranı,
- Mevzuat kapsamı ürünlerde tarımsal üretimin yayılma oranı,
- Mevzuat kapsamı ürünler ile türevlerinin üretim trendi,
- Tarım, ormancılık ve arazi kullanımından kaynaklanan emisyonların azaltılmasının Ulusal Katkı Beyanı kapsamındaki yerine ilişkin ilgili ülke resmi otoriteleri, sivil toplum kuruluşları, yerel kuruluşlar tarafından sağlanan bilgiler,
- AB ile ilgili ülke arasında ormansızlaşma ve orman bozulumunun önlenmesi ve mevzuat hükümlerine uyumun kolaylaştırılmasına yönelik anlaşmalar,
- İlgili ülke ulusal mevzuatında ormansızlaşma ve orman bozulumunu engelleyen, yaptırım gücü yüksek yasaların varlığı,
- Yerel haklara ve insan haklarına uyumu gösteren ilgili bilgilerin şeffaflığı,
- AB Güvenlik Konseyi veya Avrupa Konseyi tarafından mevzuat kapsamı ürünlerin dış ticaretine uygulanan yaptırımların varlığı,

Kolaylaştırılmış Özen Yükümlülüğü Süreci

Düşük risk düzeyi belirlenmiş olan ülkelere gelen ürünlere kolaylaştırılmış özen yükümlülüğü prosedürü uygulanacaktır. Bu çerçevede, operatörün ürüne ilişkin özen yükümlülüğüne esas bilgileri temin ettikten sonra risk analizi ve olası risklerin asgariye indirilmesi süreçlerini izlemesine gerek bulunmamaktadır.

Ulusal Yetkili Otoriteler

Her üye ülke tarafından belirlenecek olan ulusal yetkili otoriteler tarafından ürünleri AB pazarına arz eden operatör ve tacirlere yönelik risk esaslı denetimler gerçekleştirilecektir. Söz konusu risk kriterlerinin belirlenmesinde:

- İlgili ürünlerde tedarik zincirinin büyüklüğü ve kompleks yapısı,
- Ürünlerin diğer ürünler ile karışma potansiyeli, (birden fazla girdi tedarikçisi içeren ürünlerde tüm girdilere ilişkin özen yükümlülüğü verilerinin sağlanamaması durumu),
- İlgili ürünün üretim aşamaları,
- Üretim yerinin ormana bitişiklik düzeyi,
- Madde 29 kapsamında ülkeler için belirlenen risk düzeyi,
- Operatörler ve tacirlerin daha önceki uyumsuzlukları, mevzuatın etkisiz kılınmasına ilişkin riskler,
- Risk analizi sürecinde yapılan tespitler
- Uluslararası kuruluşlar veya Komisyon uzman grupları gibi diğer kaynaklardan edinilen bilgiler esas alınacaktır.

Öte yandan, Madde 29 kapsamında belirlenecek risk düzeyleri açısından düşük risk düzeyindeki ülkelerde bulunan operatörlerin en az %1'i, standart risk düzeyindeki ülkelerde bulunan operatörlerin en az %3'ü ve yüksek risk düzeyindeki ülkelerde bulunan operatörlerin en az %9'unun ulusal yetkili otoriteler tarafından yıllık olarak denetlenmesi gerekmektedir.

Yetkili otoriteler tarafından yapılacak denetimlerde yüksek düzeyde uyumsuzluk tespit edilmesi halinde ürünün AB pazarına arzının askıya alınması gibi ivedi tedbir alınması mümkündür. Benzer şekilde, herhangi bir operatör veya tacirin mevzuata aykırı hareket ettiğine yönelik doğrulanabilir bir şikayet olması durumunda da yetkili otoriteler tarafından tedbir alınabilmektedir.

Yaptırımlar

Yapılacak denetimler sonucunda tespit edilecek aykırılıklar kapsamında uygulanacak yaptırımları belirleme yetkisi üye ülkelere verilmiştir. Bu çerçevede söz konusu yaptırımlar aşağıdaki hususları içerebilecektir.

- Şirketin AB içinde elde ettiği yıllık cironun en az %4'ü
- İlgili ürünlere ve ürünlerin satışından elde edilen gelire el konulması,
- Kamu alımları ve kamu kaynaklarına erişimden 12 aylık men edilmesi,
- İlgili operatör tarafından mevzuat kapsamı ürünlerin piyasaya arzının geçici olarak yasaklanması
- Kolaylaştırılmış özen yükümlülüğü prosedürünün uygulanmaması

Söz konusu yaptırımlar mevzuat kapsamı ürünleri AB pazarına arz edecek özen yükümlülüğüne tabi operatör ve KOBİ olmayan tacir için geçerli olup, ülkemiz ihracatçıları açısından doğrudan bir sonuç doğurmamaktadır. Ancak, yaptırım gücünün yüksek olması operatör tarafından özen yükümlülüğüne esas bilgi ve belgelerin doğruluğunun teyit edilmesi ihtiyacı doğuracak olup, ihracatçılarımızın mevzuat kapsamı ürünler açısından özen yükümlülüğüne esas teşkil edecek bilgi ve belgeleri temin etmeleri önem arz edecektir.

Uygulama

- AB pazarına ürün arz edecek olan operatör ve tacirler tarafından özen yükümlülüğüne esas teşkil eden bilgi ve belgeler temin edilecektir.
- Söz konusu bilgi ve belgelere dayanarak operatör/tacir tarafından bilgi sistemine (AB tarafından mevzuatın uygulanmasını kolaylaştırmak için oluşturulacak sistem) veri girişi yapılacaktır.
- Tüm özen yükümlülüğü beyanları için yetkili otoriteler tarafından risk değerlendirmesi yapılacaktır.
- Risk değerlendirmesinden geçen ve doğrulanan özen yükümlülüğü beyanı referans koduna gümrük beyannamesinde yer verilecektir. Bu çerçevede, mevzuat kapsamı ürünlerde anılan referans kodu olmadan ilgili ürünün AB pazarına arzı mümkün olamayacaktır.
- 30 Haziran 2028 tarihinde devreye girecek elektronik arayüz aracılığıyla AB Çevre için Tek Pencere gümrük sistemi ve bilgi sistemi arasında doğrudan bağlantı tesis edilecektir. Bilgi sistemine girilen özen yükümlülüğü beyanına esas verilere sistem tarafından otomatik olarak risk değerlendirilmesi yapılacak, doğrulanan özen yükümlülüğü beyanı referans numaraları doğrudan gümrük otoriteleri tarafından görülebilecektir.

Mevzuatın Gözden Geçirilmesi

30 Haziran 2024 tarihine kadar mevzuatın diğer ağaçlık alanlara genişletilmesine yönelik bir etki analizi çalışması gerçekleştirilmesi planlanmaktadır.

30 Haziran 2025 tarihine kadar mevzuatın diğer doğal eko sistemlere ve mısır ve biyoyakıtlar (HS 382600) gibi yeni ürün gruplarına genişletilmesine yönelik etki analizi çalışması gerçekleştirilecektir. Bu çerçevede, söz konusu etki analizi çalışmasına dayanarak Komisyon tarafından mevzuatın kapsamı ve mevzuat kapsamı ürün listesi (EK I) yetki devrine dayanan mevzuatlar (*delegated act*) ile genişletilebilecektir.

30 Haziran 2028 tarihine kadar yapılacak değerlendirme ile ise mevzuatın az gelişmiş ülkelere ve özellikle küçük üreticilere ve yerel halka etkisi, orman bozulunun tanımının genişletilmesi, halihazırda mevzuatta 4 hektardan büyük alanlar için belirlenmiş olan polygon kullanımı zorunluluğu sınırının değiştirilmesi, önlemin etkisiz kılınmasına yol açabilecek ticaret akışında yaşanan değişimler ve mevcut denetim sistemi gibi hususların incelenmesi öngörülmektedir.